

UNIVERSAALI PERUSTULO SUOMESSA: KANNUSTINVAIKUTUKSET JA SOPIVA MÄÄRÄ

Kandidaatintutkielma
Otto Leppänen
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
Taloustiede
Kevät 2020

Tekijä Otto Leppänen

Työn nimi Universaali perustulo Suomessa: kannustinvaikutukset ja sopiva määrä

Tutkinto Kauppatieteiden kandidaatti

Koulutusohjelma Taloustiede

Työn ohjaaja(t) Pauli Murto

Hyväksymisvuosi 2020

Sivumäärä 27

Kieli suomi

Tiivistelmä

Perustulo on ajankohtainen aihe, sillä esimerkiksi Juha Sipilän hallitus päätti selvittää perustulokeilulla vuosina 2017-2018, voisiko Suomen sosiaaliturvaa muuttaa kannustavammaksi sekä samalla yksinkertaistaa Suomen toimeentulotukijärjestelmää. Tässä tutkimustyössä on kaksi tutkimuskysymystä: millaisia työllistymisen kannustinvaikutuksia universaalilla perustulolla olisi Suomessa ja onko universaali perustulo realistinen tapa korvata kaikki toimeentuloturva Suomessa.

Tyypillisesti perustulo nähdään ratkaisuna teknologian huiman kehityksen aiheuttamaan työttömyysuhkaan. Perustulolla on yleensä muitakin tavoitteita. Perusteellisimmat tavoitteet ovat sosiaaliturvan luominen ja köyhistä huolehtiminen. Suomessa niitä olennaisempaa olisi kuitenkin toimeentuloturvan yksinkertaistaminen yksilön ja hallinnon näkökulmasta sekä työn vastaanottamiseen kannustaminen. Perustuloa on helppo kritisoida, koska liian suurena se on kallis järjestelmä ja liian matalana se ei huomioisi yksilöllisiä eroja. Lisäksi se rahoitettaisiin yleensä tuloverouudistuksella, joka muodostaa perustulon määrän ja tuloverotuksen tason välille trade-offin.

Perustulon vaikutus työllisyyteen on monimutkainen. Esimerkiksi perustulon määrä vaikuttaa työllistymisen kannustimiin, koska pieni perustulo ohjaisi ottamaan vastaan melkein mitä tahansa työtä, kun taas suuri perustulo ohjaisi tulovaikutuksen kautta työn tarjonnan laskuun. Mahdollinen tuloverouudistus voisi kokonaisuudessaan joko lisätä tai vähentää työllisyyttä. Muita olennaisia kannustavia asioita olisivat kannustinloukkujen poistuminen, kannustamattomuus harmaaseen talouteen ja yrittämisen helpottaminen. Ihmisten siirtyminen perustulon avulla töihin työmarkkinoiden ulkopuolelle (esim. kotityöt) olisi työllisyyden kannalta negatiivinen asia.

Kustannusneutraali universaali perustulo Suomessa vuonna 2017 olisi ollut 831 euroa kuukaudessa. Luku on saatu jakamalla Suomen vuoden 2017 oikaistu toimeentuloturva vuoden 2017 lopun Suomen yli 18-vuotiaan väestön määrällä ja jakamalla universaali perustulo kuukausittaiseksi.

Tässä tutkimustyössä toteutettiin kyselytutkimus vuoden 2017 kustannusneutraalin universaalien perustulon (831 euroa) työllistymisen kannustinvaikutuksista sekä universaalien perustulon sopivasta määrästä. Kyselytutkimus toteutettiin koronaviruksen takia lopulta verkkokyselynä ja siihen vastasi 134 henkilöä, jotka eivät valikoituvuuden takia olleet satunnaisotos perusjoukosta, mikä heikentää tulosten yleistettävyyttä perusjoukkoon.

Kyselytutkimuksen mukaan 831 euron universaali perustulo kannustaisi ihmisiä työllistymään hieman nykyistä enemmän. Kyselytutkimuksen perusteella keskiarvo sopivalle universaalien perustulon määrälle on 1 050 euroa ja mediaani 1 000 euroa, joten Suomen toimeentuloturvasta muodostettava universaali perustulo ei ole realistinen tapa korvata kaikkea toimeentuloturvaa. Kyselytutkimus antaa jonkin verran viitteitä, että naiset, iäkkäämmät ja suurituloisemmat pitävät suurempaa universaalia perustuloa sopivana. Tutkimuksen perusteella on olennaista suunnitella perustulokeiluja mahdollisimman realistisesti, jotta niistä voi vetää luotettavia johtopäätöksiä.

Avainsanat perustulo, toimeentuloturva, työllistyminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmä ja rajaukset.....	2
2	Teoriakehys	3
2.1	Perustulo.....	3
2.2	Perustulon tavoitteita	4
2.3	Perustulon kritiikkiä	5
2.4	Perustulon vaikutuksia työllisyyteen ja talouteen	6
2.5	Kansainvälisiä perustulokokeiluja	8
2.6	Suomen perustulokokeilu 2017-2018	9
3	Tutkimus.....	10
3.1	Suomen sosiaaliturva	10
3.2	Suomen sosiaaliturva vuonna 2017 ja sen mahdollistama universaali perustulo	11
3.3	Kyselytutkimus	13
3.3.1	Suunnittelu.....	13
3.3.2	Kyselylomake.....	14
3.3.3	Vastaukset kyselytutkimukseen	15
3.3.4	Kyselytutkimuksen tulokset kannustinvaiikutuksista.....	16
3.3.5	Kyselytutkimuksen tulokset universaalin perustulon sopivasta määrästä	17
4	Pohdinta	19
4.1	Tulokset	19
4.2	Johtopäätökset.....	21
4.3	Arvio omasta tutkimuksesta ja jatkokysymykset	22
	Liite 1: Kyselylomake	23
	Lähteet.....	25

1 Johdanto

Perustulo on tällä hetkellä kansainvälisesti erittäin ajankohtainen puheenaihe. Perustulokokeiluja (ja perustulon tyyppisiä kokeiluja) on järjestetty jo 1900-luvun loppupuolella ympäri maailmaa, mutta viime vuosina perustuloilmiö on saanut uutta tuulta alleen. Suomessakin järjestettiin vuosina 2017-2018 Juha Sipilän hallituksen ohjelmaan kuulunut perustulokokeilu, jonka avulla yritettiin selvittää, miten Suomen sosiaaliturvaa voitaisiin muuttaa osallistavammaksi ja työhön kannustavammaksi sekä samalla yksinkertaistaa etuusjärjestelmää ja sen byrokratiaa (Kela 2016).

Ehkä tyypillisin perustuloon liittyvä assosiaatio on, että se on ratkaisu ennen kaikkea kokemaamme sekä oletetusti edessämme olevaan huimaan teknologiseen kehitykseen (automatisaatio, robotisaatio), joka aiheuttaa laajaa työttömyysuhkaa sekä työtehtävien polarisoitumista (Standing 2017, 104). Toisaalta esimerkiksi The Economistin kanta perustuloon vuonna 2016 oli, että se on ratkaisu ongelmaan, joka ei ole vielä ajankohtainen (Standing 2017, 106). Perustulon rooli ei kuitenkaan rajaudu pelkästään mahdolliseksi ratkaisuksi teknologiseen murrokseen, vaan sillä on tyypillisesti useampiakin eri tavoitteita – kuten esimerkiksi Suomen perustulokokeilun asetelma osoittaa.

Perustulon määritelmän alle niputetaan vakiintumattomuutensa vuoksi, etenkin arkisessa keskustelussa, erilaisia sosiaaliturvarakennelmia. Varsinaisella perustulolla tarkoitetaan riittävän suuruista ja ehdoitta yhteisön yksilöille jatkuvasti maksettavaa rahasummaa (Standing 2017, 3). Perustulo maksetaan siis esimerkiksi kuukausittain. Käyttöön otetut perustulo-ohjelmat ovat hyvin harvinaisia ja esimerkiksi usein viitattuun Alaskan perustulo-ohjelmaan, jossa luonnonvarojen avulla saatuja tuloja jaetaan kansalaisille vuosittain, ei pitäisi ominaisuuksiensa perusteella luonnehtia perustuloksi (Hanna & Olken 2018, 202).

Mikäli perustulo on universaali, se jaetaan kaikille samansuuruisena (Standing 2017, 3). Näin ollen universaali perustulo ei sisältäisi mitään syyperustaisuutta eli se ei huomioisi mitään yksilöllisiä eroja, kuten esimerkiksi sijainnin, kotitalouden koon tai tulotason aiheuttamia eroja. Lisäksi voidaan puhua joko täydestä tai osittaisesta perustulosta: osittainen perustulo ei kata minimitoimeentuloa, mikä tarkoittaa, että sen päälle tarvitaan edelleen tarveharkintaista sosiaaliturvaa (Honkanen, Soininvaara & Ylikahri 2007, 14-15). Täysi perustulo taas varmistaisi perustoimeentulon.

Perustulon kaltaisia malleja ovat mm. negatiivinen tulovero, kansalaispalkka ja sosiaalinen osinko (sekä kirjava joukko muita nimityksiä). Kansalaispalkka saattaa määritelmältään vastata perustuloa, mikäli se ei edellytä sille tyypillistä vastikkeellisuutta. Negatiivinen tulovero taas on verotuksen ja automaattisen tulotuen yhdistelmä. Negatiivista tuloveroa varten valitaan jokin tulotaso, josta

alkaen tuloja verotettaisiin ja jonka alapuolella maksettaisiin tulotukea. Erona perustuloon on, että negatiivinen tulovero koskisi vain pienituloisimpia eikä kaikkia, ja lisäksi tulojen seurannan takia se olisi monimutkaisempi malli kuin perustulo. (Honkanen ym. 2007, 15-16.)

Vaikka erilaisten mallien määrä ja useat erilaiset nimitykset vetävät keskustelua hieman eri suuntiin, on laajuus myös hyvä asia, sillä mallit muistuttavat kuitenkin hyvin paljon toisiaan, joten niiden välillä voidaan vetää erilaisia johtopäätöksiä, mikä on tärkeää ennen kaikkea, koska varsinaisia perustuloesimerkkejä on hyvin vähän. Taloustutkimus Oy:n vuonna 2015 Suomessa tekemässä kyselytutkimuksessa 69 % vastaajista piti perustuloa melko tai erittäin hyvänä ideana (Airio ym. 2015), mikä tarkoittaa, että Suomen perustulokokeilu on hyvin ajankohtainen ja kiinnostus sitä sekä perustulosta käytävää keskustelua kohtaan on ainakin kansallisesti suurta.

1.1 Tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmä ja rajaukset

Tämä työ koostuu kahdesta tutkimuskysymyksestä. Työ pyrkii vastaamaan, millaisia työllistymisen kannustinvaikutuksia universaalilla perustulolla olisi Suomessa. Perustulo-ohjelmien ja -kokeilujen suhteellisen harvinaisuuden vuoksi kysymykseen on pitkälti teoreettisia eikä empiirisiä vastauksia, joista toki kumpaakin näkökulmaa pyritään tuomaan työssä mahdollisimman hyvin esille. Hypoteesina on, että universaali perustulo ei merkittävästi vaikuta työllistymisen kannustinvaikutuksiin.

Toisena tutkimuskysymyksenä on, onko universaali perustulo realistinen tapa korvata kaikki toimeentuloturva Suomessa. Työn rajauksena on, ettei Suomen sosiaaliturvan rahoitusta muuteta. Rajaus helpottaa toiseen tutkimuskysymykseen vastaamista huomattavasti, sillä kustannusneutraalissa tarkastelussa ei tarvitse tehdä poliittisia ja rahoituksellisia oletuksia perustulon mallintamisessa, vaan tarkastelu on hyvin suoraviivaista. Hypoteesina on, että universaali perustulo ei ole realistinen tapa korvata kaikkea toimeentuloturvaa Suomessa. Rajaus myös ohjaa tutkimaan perustulon työllistymisen kannustinvaikutuksia enemmän itse perustulon näkökulmasta, sillä aiheen kirjallisuudessa korostuu usein perustulon yhteydessä toteutettavan verouudistuksen rooli.

Työ toteutetaan katsauksella aiheen teoriaan sekä empiirisellä osiolla. Työn alussa käydään läpi tutkimuskysymysten kannalta olennaista teoriaa, jonka avulla taustoitetaan tutkimuskysymyksiä sekä pyritään osittain vastaamaan niihin. Empiirisessä osiossa käydään läpi työtä varten toteutettua kyselytutkimusta, jonka avulla hahmotetaan ihmisten omia arvioita kustannusneutraalin perustulon työllisyyden kannustinvaikutuksista sekä arvioita sopivasta toimeentuloturvan korvaavan universaalien perustulon tasosta. Perustulon kustannusneutraalin tason laskemisessa käytetään julkisesti saatavilla olevaa dataa.

2 Teoriakehys

Teoriakehyksessä syvennyttään vielä tarkemmin perustulon ominaisuuksiin, mikä tarkoittaa perustulon kohderyhmää, tasoa eli rahallista määrää sekä rahoitusta. Lisäksi käydään läpi monia perustulolle asetettuja tavoitteita ja peilataan niitä ennen kaikkea Suomen sosiaaliturvaan. Esille tuodaan myös tyypillisimpiä kriittisiä näkökulmia perustulosta. Laajimmin käydään läpi perustulon vaikutuksia työllisyyteen sekä myös talouteen. Lopuksi esitellään lyhyesti tuloksia Suomeen verrattavissa olevista kansainvälisistä perustulokokeiluista sekä Suomen perustulokokeilusta.

2.1 Perustulo

Johdannossa selostettiin perustulon tärkeimpiä ominaisuuksia. Niiden lisäksi perustulossa on olennaista yhteisö, jossa perustuloa jaetaan, sillä yhteisö määrittelee perustulon saajat. Tyypillinen perustuloehdotus sulkisi esimerkiksi pois ulkomailla asuvat kansalaiset, mutta sisällyttäisi edunsaajiin pitkään yhteisössä oleskelleet (Standing 2017, 19). Toinen tapa on rajata perustulon saajiksi tuloveronsa yhteisölle maksavat henkilöt (Honkanen ym. 2007, 99).

Perustulon rahallisesta määrästä on luonnollisesti monia erilaisia näkemyksiä. Yksi on suhteellisen köyhyyden taso (Standing 2017, 4). OECD ja EU käyttävät suhteellisen köyhyyden mittarina 60 % mediaaninettotulosta (Honkanen ym. 2007, 70). Vuonna 2017 mediaani käytettävissä oleva rahatulo Suomessa oli 25 130 euroa vuodessa (Tilastokeskus 2020b), josta muodostettu 60 % perustulo kuukausittain olisi noin 1 257 euroa. Tosin perustulo mitä ilmeisimmin nostaisi myös mediaanituloa, joten perustulon vaikutus suhteelliseen köyhyyteen on tuskin niin suuri kuin oletetaan (Honkanen ym. 2007, 72).

Toinen tyypillinen ehdotettu perustulon taso on sen kestävä rahoitus. Perustulon rahoitus on hyvin monimutkainen ongelma, joka ratkaistaisiin yleensä tuloverolla. Huomionarvoista on kuitenkin, että jopa vaatimaton perustulo vaatisi korkeahkon tuloveroasteen, keskimäärin sekä marginaaliveroasteikolla (Honkanen ym. 2007, 70). Näin ollen perustulolle muodostuu trade-off verotuksen kireyden ja perustulon määrän välille (Hanna & Olken 2018, 203). Eli perustulon määrän noustessa, sen rahoittamiseksi on kerättävä lisää verotuloja. Muita (kansainvälisiä) ehdotuksia perustulon rahoittamiseksi ovat muun muassa hiilivero, kiinteistövero, robottivero, omaisuusvero ja rahastointi.

Standing (2017, 3) huomauttaa, että perustulo tarkoittaa tavanomaista, ei totaalista turvaa. Esimerkiksi vammautunut henkilö ei voi tilalleen mitään ja tarvitsee muita enemmän tukea. Tällaiset yksilöt tarvitsevat tarveperäistä tukea. (Standing 2017, 53.) Mikäli perustulo korvaisi kaiken

toimeentuloturvan, tarveperäinen tuki tarkoittaisi julkisia sosiaaliturvan palveluita. Suomen poliittisessa ilmapiirissä on epätodennäköistä olettaa, että perustulo olisi niin totaalinen, että toimeentuloturvan lisäksi se korvaisi myös julkiset sosiaaliturvan palvelut, jolloin niiden tuottaminen siirtyisi yksityiselle sektorille.

2.2 Perustulon tavoitteita

Perustulolla on yleensä useita eri tavoitteita. Perustulon perusteellisimmat tavoitteet ovat ylipäänsään sosiaaliturvan luominen ja köyhistä huolehtiminen, jotka eivät kuitenkaan käy selitykseksi Suomessa perustulolle, sillä Suomessa nämä tavoitteet on saavutettu jo nykyisellään (Honkanen ym. 2007, 90). Suomessa perustulon luonnollinen tavoite nimenomaan köyhyyden suhteen on lisätä yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevien tuloja (Honkanen ym. 2007, 14). Tai kääntäen, perustulolla tuskin halutaan heikentää huonoimmassa asemassa olevien henkilöiden toimeentuloa.

Perustulo ei kuitenkaan Suomessa luultavasti parantaisi merkittävästi köyhien asemaa jo valmiiksi hyvän sosiaaliturvan takia, joten sen tärkein ulottuvuus olisi toimeentuloturvajärjestelmän yksinkertaistaminen (Honkanen ym. 2007, 90). Yksinkertaistamisella olisi muutamia eri vaikutuksia. Perustulon vahvuutena on suora, läpinäkyvä ja säännöllinen tapa järjestää toimeentuloturva. Lisäksi se vähentäisi tehostamisen kautta hallinnollisia kuluja, kun tarveperusteisesta toimeentuloturvan myöntämisestä voitaisiin pitkälti tai kokonaan luopua. (Standing 2017, 73.)

Perustulon byrokratian vähentämisen suurin saavutus olisi kuitenkin järjestelmän yksinkertaistamisen kansalaisen kannalta, sillä hallinnolliset kulut ovat pienet verrattuna koko sosiaalijärjestelmän rahasummiin (Honkanen ym. 2007, 26). Perustulo on tarveperusteiseen toimeentuloturvaan verrattuna yksilön kannalta varmempi, helpompi ja yksinkertaisempi tukimuoto, joten se lisäisi varmuuden ja turvallisuuden tunnetta sekä poistaisi tarpeetonta byrokratian taakkaa (Standing 2017, 89). Pelkkä epätietoisuus työstä saatavien tulojen vaikutuksesta omiin etuuksiin voi toimia joillekin kannustinloukkuna (Perkiö 2016, 19). On kuitenkin huomioitava, että mikäli sosiaaliturvaa jää jäljelle (osittainen perustulo), ei kaikkia kannustinloukkuja välttämättä saada purettua (Perkiö 2017).

Perustulolla voidaan tavoitella myös tuloerojen tasaamista. Perustulon vaikutus tuloeroihin koostuisi kuitenkin enemmän perustulon rahoitustavasta kuin perustulosta itsestään (Honkanen ym. 2007, 77). Olennaisin muutos perustulomalleissa olisi pienipalkkaisille ja osa-aikaisille, joiden taloudellinen tilanne paranisi (Honkanen ym. 2007, 89). Suomen kannalta olennainen tavoite olisikin

perustulon avulla laskea rakenteellisen työttömyyden tason sekä tehdä työn vastaanottaminen houkuttelevammaksi (Honkanen ym. 2007, 90).

Yksilön kannalta perustulo loisi elämään turvallisuutta ja jatkuvuutta (Honkanen ym. 2007, 28). Perustulo antaisi myös nykyistä enemmän vapautta yksilöille. Perustulon ennustettavuus ja jatkuvuus varmistaisivat perustulon tyypillisten tavoitteiden todennäköisemmän saavuttamisen, sillä luultavasti perustuloa heikommin nämä tavoitteet saavutettaisiin mallilla, jossa henkilölle maksetaan kerralla (esimerkiksi täyttäessään 18 vuotta) erittäin suuri rahamäärä.

2.3 Perustulon kritiikkiä

Universaalia perustuloa kritisoidaan tyypillisesti sen jakautumisesta tasan kaikille, minkä myötä se kohdistuisi turhaan myös rikkaille. Realistisissa malleissa perustulon vastapainona suurituloinen kuitenkin maksaa myös enemmän veroja, joten hän ei hyödy tällöin perustulosta (Honkanen ym. 2007, 100). Eli perustulon mahdollistava kiristynyt verotus tyypillisesti kumoaa väitteen, että parhaimmassa asemassa oleville maksetaan perustuloa turhaan. Tosin mikäli verotus ei olisi kovin kireää tai progressiivista, universaalilla perustulolla tavoitettaisiin kuitenkin varsin heikosti huono-osaisimmat rikkaiden kustannuksella: esimerkiksi vain viisi prosenttia toimeentuloturvasta menisi sitä eniten tarvitsevalle viidelle prosentille.

Perustuloa on helppo kritisoida myös joko liian kalliiksi toteuttaa tai kykenemättömäksi korvaamaan syyperustaista toimeentuloturvaa, koska liian matalana se ei huomioisi yksilöllisiä tarpeita (Perkiö 2016, 9). Perkiö (2017) kertookin OECD:n päätyneen johtopäätökseen, ettei perustulo ole tehokas tapa ehkäistä köyhyyttä kattavan sosiaaliturvan maissa, koska se ei kohdenna etuuksia tehokkaasti. Riittävän korkea perustulo vaatisi sosiaaliturvan karsimista ja veronkorotuksia, kun taas liian alhainen perustulo olisi tehoton ja lisäisi köyhyyttä.

Monissa maissa käytetään tällä hetkellä sosiaaliturvassa tulonsiirtoja, joita yritetäänkin kohdistaa juuri niitä tarvitseville (Hanna & Olken 2018, 202). Esimerkiksi Hannan ja Olkenin tutkimuksessa (2018, 224) Indonesiassa ja Perussa oli hyvinvoinnin kannalta järkevämpää kohdistaa tulonsiirtoja niitä tarvitseville kuin järjestää universaali perustulo, koska näin ollen raha kohdistui parhaiten sitä tarvitseville. Lisäksi perustulon vaikutus riippuu pitkälti olemassa olevan sosiaaliturvan lähtökohdasta, sillä hyvätasoisen sosiaaliturvan maassa perustulo saattaisi vain heikentää köyhien tilannetta. Kanadassa tehtyjen makromallien mukaan kaiken sosiaaliturvan korvaava perustulo olisi vaikuttanut erittäin negatiivisesti köyhiin. (Alston 2017, 22-23.)

2.4 Perustulon vaikutuksia työllisyyteen ja talouteen

Perustulon vaikutus työllisyyteen ei ole missään nimessä yksiselitteinen. Hyvin tyypillisesti perustulon pelätään ohjaavan laiskotteluun ja laskevan työllisyyttä (Honkanen ym. 2007, 32). Perustulon kannustavuutta työhön määrittelee kuitenkin sen suuruus, sillä esimerkiksi hyvin niukka perustulo, joka korvaisi kaiken muun toimeentuloturvan, pakottaisi ottamaan lähes minkä tahansa työn vastaan (Honkanen ym. 2007, 23). Anteliaampi perustulo luultavasti ohjaisi todennäköisemmin laiskotteluun. Lähtökohtaisesti perustulo tekee kuitenkin työnteosta aina kannattavaa ja poistaa nykyiset kannustinloukut (Honkanen ym. 2007, 22).

Tulovaikutuksen takia tulonsiirtojen pitäisi teoriassa vähentää työn tarjontaa (Hanna & Olken 2018, 217). Tulovaikutus ohjaa työn tarjontaa kumpaankin suuntaan: mitä enemmän saa rahaa kuukaudessa (vastikkeetta), sitä todennäköisemmin ei yritä työllistyä. Mikäli taas tulonsiirtojen tulovaikutus heikkenee, ohjaa se työllistymään nykyistä enemmän. Näin ollen pitäisi ehkä osaltaan ennemminkin puhua toimeentuloturvan paranemisen tai heikkenemisen kuin perustulon kannustinvaikutuksista työllisyyteen.

Varhaisimmissa Suomen malleissa (viime vuosikymmenellä) itse asiassa tarkoituksena oli perustulon avulla vähentää työn tarjontaa vastaamaan tulevaisuuden heikkenevää työn kysyntää. Työn tarjonnan alentamisen ja lisäämisen tavoitteita on myös esiintynyt perustulomalleissa samaan aikaan. (Perkiö 2016, 16.) McGahey (2016, 10) luonnehtii, että tyypillisesti vastikkeettomat tulonsiirrot vähentävät työn tarjontaa, mitä USA:n empiiriset negatiivisen tuloveron kokeilut osoittivat. Liian suuri perustulo vähentäisi siis kannustimia tehdä töitä, mikä saattaisi aiheuttaa rahoitusongelmia (Widerquist 2005, 8). Perustulo ei saisi toteutuakseen merkittävästi laskea kannustimia työllistyä.

Kuitenkin puhuttaessa perustulon kannustavuudesta työntekoon sivuutetaan tyypillisesti keskustelu nykyisten toimeentuloturvamallien kannustavuudesta (Standing 2017, 161). Ehdollinen sosiaaliturva luo poikkeuksetta vähintään jonkin verran kannustinongelmia, etenkin kausi- ja pätkätyöllisille. Kannustinloukkujen poistamisen voi olettaa lisäävän työn tarjontaa, kun työtä vastaanottamalla ei menetä toimeentuloturvaa. Vaikutus voisi olla merkittävä, koska nykyisellä sosiaalipolitiikalla pienituloisen lisätulon veroaste on usein 80-90 prosenttia, kun otetaan huomioon vähenevät sosiaalieläkkeet (Kajanoja 2012, 12). Perustulo saattaisi myös lisätä työllisyyttä, kun ehdoitta saatava toimeentuloturva ei kannustaisi harmaaseen talouteen (Standing 2017, 78).

Perustulon myötä pienipalkkainen työ siis kannattaisi nykyistä paremmin. Lisäksi perustulo parantaisi heikko-osaisten neuvotteluasemaa (Honkanen ym. 2007, 104). Eli perustulo mahdollistaisi hylkäämään työpaikan, joka ei ole tarpeeksi houkutteleva (esimerkiksi työoloiltaan), jolloin

työnantajien on muokattava työllistymisen ehtoja paremmiksi. Perustulo toisaalta myös mahdollistaisi ottamaan vastaan työpaikan, joka ei olisi muuten ollut rahallisesti tarpeeksi houkutteleva. (Standing 2017, 60-61.)

Perustulon vaikutus palkkaan on myös hieman epäselvä. Työnantajat voisivat perustella nykyistä alempia palkkoja perustulolla, joka korvaisi osan palkasta. Toisaalta työntekijät olisivat paremmissa lähtökohdissa neuvottelemaan palkoista, mikä nostaisi niiden tasoa. Yksi ratkaisu työnantajille saattaisi olla automaation lisääminen ja näin ollen työn kysynnän vähentäminen. (Standing 2017, 121.) Neuvotteluaseman parantaminen luultavasti kitkisi negatiivisia asioita pienipalkkaisista töistä (Koistinen, Kurvinen & Luoma-Halkola 2016, 46). Työmarkkinajärjestöt ovat vakiintuneen asemansa takia lähtökohtaisesti perustuloa vastaan.

Kun ihmisiltä on useissa maissa kysytty, vähentäisivätkö he työn tarjontaa perustulon myötä, suurin osa vastaa ei. Kun heiltä kysytään, uskovatko he, että muut vähentävät työn tarjontaa perustulon myötä, suurin osa vastaa kyllä. (Standing 2017, 165.) Ihminen on siis taipuvainen uskomaan olevansa itse ahkera ja muiden olevan laiskoja. Standing (2017, 165) tuo myös esille, että lottovoittajista suurin osa tekee töitä lottovoiton jälkeenkin – palkallista tai palkatonta, joka ei välttämättä ole samaa työtä kuin ennen voittoa, mutta työtä, josta he nauttivat. Kattavan perustulon avulla töitä tehtäisiin luultavasti enemmän töiden eikä palkan takia (Lewin-Waldman 2018, 150).

Keskustelussa perustulon kannustavuudesta töihin tuloveron rooli dominoi, sillä lähes järjestään jokainen perustulo liitetään tuloverouudistukseen. Tyypillisesti perustulon ja tuloverouudistuksen myötä kannustinloukut poistuisivat ja pienituloisten kannustimet paranisivat, mutta tuloveron muutokset saattaisivat vähentää suuren osan väestöstä kannustimia työllistyä. Näin ollen kokonaisvaikutusta erilaisilla tuloveromuutoksilla on vaikea ennakoida, mutta yleisesti ottaen mitä kireämpi verotus on, sitä vähemmän on kannustimia työllistyä, jolloin perustulon kokonaisvaikutus työllisyyteen olisi luultavasti negatiivisempi. (Kärkkäinen 2012.)

Puhuttaessa perustulon vaikutuksista työllisyyteen on olennaista huomata, että työn tarjonnalla tarkoitetaan perinteisesti työmarkkinoille osallistumista, mikä jättää tietynlaisen työn (esimerkiksi koti-työt, lastenhoito, vapaaehtoistyö) määritelmän ulkopuolelle (Standing 2017, 157-158). Perustulokeiluissa työn tarjonnan vähentyminen on usein tarkoittanut, että aikaa on käytetty enemmän lasten ja vanhusten hoitamiseen, kouluttautumiseen ja omaan yritystoimintaan. Niitä on vaikea nähdä kokonaisvaltaisesti negatiivisina asioina. (Standing 2017, 163.) Perustulo siis tuskin kannustaisi olemaan tekemättä mitään, vaan sen sijaan tekemään yksilöllisesti tärkeitä asioita. Esimerkiksi kanadalaisessa negatiivisen tuloveron kokeilussa koko-aikaisten työssäkäyvien työn tarjonnassa oli

suhteellisen pieni muutos, mutta opiskelijat sekä nuorten lasten äidit vähensivät työntekoaan enemmän (Standing 2017, 257).

Perustulo todennäköisesti kiihdyttäisi talouskasvua, jos sen myötä köyhimpien ihmisten ostovoima paranisi. He luultavasti kuluttaisivat rahansa perushyödykkeisiin, mikä kerroinvaikutuksen avulla auttaisi taloutta. (Standing 2017, 98.) Perustulo lisäisi luultavasti tuottavuutta myös alentamalla kynnystä lähteä yrittäjäksi ja turvaamalla välttämättömän toimeentulon, joka mahdollistaa koulutautumisen ja laajentaa mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille eli ihmisten ei tarvitsisi tyytyä työhön, ”joka vain tuo ruoan pöytään” (Standing 2017, 99). Lisäksi perustulo saattaisi ohjata opiskelijat keskittymään enemmän opiskeluun ja työttömät työllistyisivät opiskelijoilta vapautuviin keikoihin, mikä saattaisi parantaa kansantaloudellista tehokkuutta (Honkanen ym. 2007, 101).

Perustulon kannustinvaikutuksiin on vaikea vastata yksinkertaisesti, koska hyviä konkreettisia esimerkkejä tai empiirisiä tuloksia ei ole (Koistinen ym. 2016, 45). Näin ollen on yleisesti hyvin hankalaa siirtyä täyteen perustuloon sekä ennakoida, mitä vaikutuksia muutos kokonaisuudessaan aiheuttaisi (Honkanen ym. 2007, 26). Perustulo olisi luultavasti helpompi järjestää maassa, jossa ei vielä ole valmiiksi monimutkaista sosiaaliturvaa, joka sen pitäisi korvata (Standing 2017, 246).

2.5 Kansainvälisiä perustulokokeiluja

Perustulon tapaisia kokeiluita, joita voidaan jotenkin rinnastaa Suomeen, on tehty lähinnä Pohjois-Amerikassa. Yhdysvalloissa tehtiin 1900-luvulla neljä eri perustulon tyyppistä kokeilua negatiivisella tuloverolla. Kaikissa niissä työn tarjonta laski, kun mittarina käytettiin keskimääräisiä työtunteja. Naisten työn tarjonta laski miehiä enemmän, mikä on johdonmukaista naisten joustavampaan työn tarjontaan nähden. Denver-Seattlen kokeilussa työn tarjonta laski reilusti eniten, minkä syynä todennäköisesti oli muihin kokeiluihin verrattuna antelias perustulo. (Burtless 1986, 26-28.)

Suurin osa kotitalouden työn määrän vähenemisestä Yhdysvaltojen negatiivisen tuloveron kokeiluissa koski vähemmän tienaavaa osapuolta ja kotitalouden paremmin tienaava tyypillisesti jatkoi töitään suurin piirtein kuten ennenkin (Lewin-Waldman 2018, 147). Denver-Seattlen kokeilussa olleiden kotitalouksien vähentyneiden työtuntien myötä heidän palkkansa laskivat keskimäärin noin kaksi kolmasosaa maksetusta negatiivisesta tuloverosta, joten heidän tulonsa nousivat vain yhden kolmasosan maksetusta negatiivisesta tuloverosta (Burtless 1986, 28-29). Näin ollen pelkästään rahallisesti mitattuna ihmisten tulotaso parani vain kolmanneksen negatiivisesta tuloverosta, vaikkakin heidän vapaa-aikansa lisääntyi.

Perustulokokeiluiden suhteen on ehdottoman tärkeää, että kokeilu toteutetaan mahdollisimman hyvin, jotta siitä voidaan vetää luotettavia johtopäätöksiä. Yhdysvaltojen kokeilujen tarkkuutta heikensi kannustin olla raportoimatta kaikkia tuloja, minkä takia luvut eivät välttämättä ole tarkkoja ja vain Denver-Seattlen kokeilun otoskoko oli tarpeeksi iso, jotta tulokset olivat tilastollisesti merkittäviä. (Burtless 1986, 26-29.) Myös kokeiden ajallinen rajallisuus vaikutti varmasti tutkittavien käyttäytymiseen.

Lisäksi Denver-Seattlen kokeilussa suurin osa koehenkilöistä oli melko paljonkin köyhyysrajan yläpuolella (Burtless 1986, 31). Köyhyysrajan yläpuolella olleiden suhteellisen suuri määrä vähensi kokeilun kustannuksia, mutta heikensi tulosten luotettavuutta. Satunnaistaminen ei onnistunut kovin hyvin muissakaan Yhdysvaltojen kokeiluissa, sillä Forss, Kanerva ja Kanninen (2016, 14) tuovat esille, että yhdessä Yhdysvaltojen neljästä negatiivisen tuloveron kokeilusta oli niin marginaalinen osa hyvin toimeentulevia ihmisiä, että tutkimuksen perusteella kokonaisvaikutuksista ei voi sanoa mitään. Pari Yhdysvalloissa toteutetuista kokeiluista keskittyi siis pitkälti lähellä köyhyysrajaa oleviin ihmisiin, joiden työtehtävät ovat harvemmin sitouttavia, varmoja ja houkuttelevia, mikä on myös voinut laskea kokeiluiden työtunteja (Widerquist 2005, 12-13).

2.6 Suomen perustulokokeilu 2017-2018

Suomessa kokeiltiin siis vuosina 2017-2018 perustuloa (560 euroa kuukaudessa), jonka sai 2 000 25-58-vuotiasta työtöntä (Kela 2019a). Kokeiluun otettiin kuitenkin pelkästään Kelan työttömyysturvaetuutta vuoden 2016 marraskuussa saaneita henkilöitä (Kangas ym. 2019, 7). Lisäksi lapsiperheiden oli haettava työttömyysturvaa, jotta he saivat lapsikorotukset eli kokeilu ei siis toteutunut lapsiperheiden osalta vastikkeettomasti. (Kangas ym. 2019, 11). Kokeeseen valikoituvuus sekä osittainen vastikkeellisuus eivät puolla, että kyseessä olisi ollut täydellinen perustulokokeilu.

Perustulokokeilun ensimmäisen vuoden aikana perustulolla ei ollut työllisyysvaikutuksia kontrolli- ja verrokkiryhmän välillä. Työssäolopäivämäärien perusteella mitattuna ryhmien ero oli ainoastaan puoli työpäivää, eikä niiden välinen ero ollut mitenkään tilastollisesti merkitsevä. Perustuloa saaneista palkka- tai yrittäjätuloa saaneita oli vajaa prosenttiyksikkö enemmän kuin verrokkiryhmässä, mutta heidän tulonsa niistä olivat verrokkiryhmää hieman pienemmät. (Kangas ym. 2019, 10-11.) Merkittäviä eroja siis ryhmien välillä ei ollut. Perustulokokeilussa olleiden kokema hyvinvointi oli kuitenkin parempaa kuin verrokkien, ja he olivat vähemmän huolestuneita omasta taloudestaan (Kela 2019a).

3 Tutkimus

Tutkimusosiossa syvennyttään aluksi tarkemmin Suomen sosiaaliturvaan eli kerrotaan lyhyesti muun muassa sen luonteesta, rahoituksesta ja rakenteesta. Lisäksi esitellään Suomen sosiaaliturvan menojen ja rahoituksen tilastointia, joka vaikuttaa olennaisesti toimeentuloturvan määrän laskemiseen. Sen jälkeen lasketaan Suomen toimeentuloturvan todellinen määrä, minkä jälkeen pohditaan ja muodostetaan perustulon saajat, jotta saadaan laskettua kustannusneutraali universaali perustulo muuttamatta sen rahoitusta. Perustulolaskelma antaa perustan kyselytutkimukselle, jota käsitellään tutkimusosion lopussa. Kyselytutkimuksen avulla tutkitaan kustannusneutraalin universaalin perustulotason työllistymisen kannustinvaikutuksia sekä selvitetään suomalaisten arvioimaa tasoa sopivalle toimeentuloturvan syrjäyttävälle universaalille perustulolle.

3.1 Suomen sosiaaliturva

Suomessa sosiaaliturvalla pyritään turvaamaan ihmisille riittävä toimeentulo sekä huolenpito elämäntilanteesta huolimatta, etenkin kun henkilö ei pysty siitä itse vastaamaan. Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat tyypillisesti vakituisesti Suomessa asuvat ja Suomessa työskentelevät henkilöt. Suomessa sosiaaliturvaa toteuttavat Kela, kunnat, työttömyyskassat sekä eläke- ja vakuutuslaitokset. Sosiaaliturva on rahoitettu verovaroilla ja vakuutusmaksuilla. Sosiaaliturva koostuu kahdesta eri kokonaisuudesta - rahallisista etuuksista ja palveluista. (Kela 2019b.)

Sosiaalimenot koostuvat pitkälti eläke-, sairaus- ja työttömyysturvasta sekä sosiaali- ja terveystalvelujen julkisesti rahoitetuista kustannuksista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019c). Tärkeimpiä palveluita ovat erikoissairaanhoido, vanhusten sekä vammaisten palvelut, perusterveydenhuolto ja lastensuojelu (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019b). Sosiaalimenoihin eivät siis kuulu yksityiset vakuutukset, asiakasmaksut tai omavastuut. Suomessa koetaan tyypillisesti olevan hyvä sosiaaliturva. Suomi sijoittuukin sosiaaliturvan suhteen EU:n keskitason yläpuolelle. Lisäksi sosiaaliturvan osuus on ollut viime vuosina Suomessa hieman yli 30 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019c.)

THL:n vuosittain laatima sosiaaliturvan menot ja rahoitus -tilasto noudattaa EU:n sosiaaliturvan tilastointijärjestelmää, joka on nimeltään ESSPROS eli The European System of Integrated Social Protection Statistics. EU:n sosiaaliturvan tilastointijärjestelmässä sosiaalietuudet luokitellaan rahamääräisiin ja luontoismuotoisiin etuihin, joita nimitetään Suomessa toimeentuloturvana ja palveluina (THL 2019, 6). EU:n tilastointijärjestelmä monimutkaistaa hieman sosiaaliturvan kokonaiskuvan hahmottamista, sillä tilastointijärjestelmän mukaan esimerkiksi opiskelun tukeminen ei ole osa

sosiaaliturvaa (THL 2019, 11). Alaluvussa 3.2 on esitelty ja oikaistu myös muita tilastointijärjestelmän aiheuttamia vääristymiä, jotka aiheutuvat toimeentuloturvaan tai palveluihin luokittelusta.

3.2 Suomen sosiaaliturva vuonna 2017 ja sen mahdollistama universaali perustulo

Viimeisin laaja sosiaaliturvan menojen ja rahoituksen raportti koskee vuotta 2017. Raportin mukaan Suomen sosiaalimenot vuonna 2017 (vuoden 2017 rahassa) olivat 69,1 miljardia euroa. Raportti noudattaa EU:n sosiaaliturvan tilastointijärjestelmää, joka jakaa vuoden 2017 sosiaalimenoista 41 750 miljoonaa euroa toimeentuloturvaan ja 26 163 miljoonaa euroa palveluihin (THL 2019, 23). Niiden summa ei kuitenkaan täsmää raportoituun sosiaalimenojen kokonaissummaan, vaan noin 1,2 miljardia euroa jää luokittelematta, mikä viittaisi hallinnon kuluihin (THL 2019, 34).

EU:n sosiaaliturvan tilastointijärjestelmässä asumiseen liittyvä sosiaaliturva luokitellaan osaksi palveluita (THL 2019, 34). Asumista tuetaan kuitenkin Suomessa ainoastaan asumistuella, joka on rahamääräinen etuus eli sen pitäisi olla osa toimeentuloturvaa. Asumistuet olivat vuonna 2017 1 842 miljoonaa euroa (THL 2019, 34) eli ne on otettava huomioon toimeentuloturvana.

Myös yksityisen hoidon tuki on luokiteltu palveluihin (THL 2019, 33) ja sen määrä oli 101 miljoonaa euroa vuonna 2017. Yksityisen hoidon tuen voi saada, jos lasta hoitaa palkattu hoitaja tai yksityinen päivähoiton tuottaja. Vaikka tuki on rahamääräinen, se maksetaan aina suoraan päivähoitopaikkaan tai yksityiselle hoitajalle. (Kela 2020b.) Lisäksi omaishoidontuki luokitellaan kokonaan palveluksi, vaikka osa siitä on rahassa maksettavaa hoitopalkkiota (THL 2019, 31-32 & Sosiaali- ja terveysministeriö 2019a). Vuonna 2017 omaishoidontuki kokonaisuudessaan oli 217 miljoonaa euroa, joten sen rahallisen osuuden vaikutus laskelmiin on kuitenkin marginaalinen, joten se jätetään huomioimatta.

Opiskelijoiden tukeminen ei EU:n tilastointijärjestelmän takia siis ole osa vuosittaisen sosiaaliturva-raportin lukuja. Vuonna 2017 opiskelijoita kuitenkin tuettiin yhteensä noin 638 miljoonalla eurolla. Siitä 461 miljoonaa euroa oli opintorahaa ja 146 miljoonaa euroa opiskelijoiden asumislisää (Kela 2019d). Lisäksi opiskelijoiden ateriatuki oli vuonna 2017 noin 31 miljoonaa euroa (Kela 2019c). Kaikki tässä alaluvussa mainitut rahamääräiset etuudet vuonna 2017 on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Suomen sosiaaliturvan rahamääräiset etuudet vuonna 2017, miljoonaa euroa

Raportoitu toimeentuloturva	41 750
Asumistuet	1 842
Yksityisen hoidon tuki	101
Opintoraha	461
Opiskelijoiden asumislisä	146
Opiskelijoiden ateriatuki	31
Yhteensä	44 331

Eli muuttamatta sosiaaliturvan rahoitusta ja menorakennetta, olisi ollut mahdollista jakaa perustuloa toimeentuloturvan sijaan yhteensä 44 331 miljoonaa euroa vuonna 2017, kuten taulukko 1 havainnollistaa. Nyt kun vuoden 2017 toimeentuloturvan kokonaismäärä perustulon laskutoimituksen osoittajassa (rahan määrä jaettuna rahan saajilla) on selvillä, keskitytään seuraavaksi nimittäjään. Teoriakehyksen alaluvussa 2.1 käsiteltiin perustulon saajia, joita olisivat tyypillisesti maassa asuvat maan kansalaiset sekä pitkään maassa oleskelleet ja tuloveronsa maahan maksavat henkilöt. Kansalaisnäkökulman lisäksi esille nousee kysymys, maksetaanko alle 18-vuotiaille perustuloa. Lapselle maksettava perustulo taas ohjaa muun muassa kysymään, kummalle vanhemmalle lapsen perustulo pitäisi antaa. Tai mihin se pitäisi antaa, jos ei vanhemmille? Entä vanhempien erotessa? Entä esimerkiksi orvot?

Jotta ollaan mahdollisimman hyvin linjassa teorian kanssa ja sivuutetaan vaikeahko kysymys lapsen perustulon toteutuksesta, rajataan perustulo koskemaan Suomen yli 18-vuotiasta väestöä. Suomessa asui 31.12.2017 yli 18-vuotiaita henkilöitä yhteensä 4 446 869 (Tilastokeskus 2020a). Taulukko 2 kuvaa, miten toimeentuloturva olisi jakautunut perustulonsaajalle vuodessa sekä kuukausitasolla vuonna 2017. Jos oletetaan, että perustulo maksettaisiin kuukausittain, sen määrä olisi ollut vuonna 2017 noin 831 euroa.

Taulukko 2. Vuoden 2017 oikaistun toimeentuloturvan jakautuminen yli 18-vuotiaille henkilöille

Oikaistu toimeentuloturva vuonna 2017, euroa	44 331 000 000
Perustulon saajat - henkilöä, 31.12.2017	4 446 869
Vuositulo, euroa	9 969
Kuukausitulo, euroa	831

3.3 Kyselytutkimus

Kyselytutkimusta käsitellään loogisessa järjestyksessä. Aluksi tuodaan esille kyselytutkimuksen suunnittelua. Suunnittelun alaluvussa korostuu, miten kyselytutkimus olisi alun perin toteutettu ja miten radikaalisti vaihtunut yleinen tilanne muutti kyselytutkimusta. Sen jälkeen käydään tarkemmin läpi varsinaisen kyselylomakkeen harkittua muotoilua. Ennen tutkimustulosten käsittelyä esitellään kyselytutkimukseen saatujen vastausten jakautumista eri tavoin. Lopuksi esitellään tulokset: ensiksi universaalin perustulon kannustinvaikutuksiin ja sitten sen sopivaan määrään liittyen.

3.3.1 Suunnittelu

Tarkoitukseni tutkimustyön suunnitteluvaiheessa oli, että suoritan kyselytutkimuksen tavalla, joka tuottaisi mahdollisimman hyvin satunnaisotoksen Suomen yli 18-vuotiaasta väestöstä. Satunnaisotoksen saaminen verkkokyselyn kautta vaikutti haastavalta ottaen huomioon tutkimustyön mahdollistamat resurssit sen suorittamiseen ja kyselyn sopivaan jakeluun. Suunnittelin, että suoritan kyselytutkimuksen kaupungilla kiertäen (Helsingissä) ja kasvotusten vastauksia hankkien. Lähestymistapa olisi mahdollistanut tarkentaviin kysymyksiin vastaamisen kyselylomaketta täytettäessä sekä otoksen tarkkailun satunnaistamista silmällä pitäen vastausten kertyessä. Negatiivisena puolelana olisi ollut valikoituvuus pääkaupunkiseutulaisiin, mitä olisi voinut yrittää välttää edes hieman keskittymällä vastausten hankinnassa esimerkiksi Helsingin rautatieaseman ympäristöön.

Tein tutkimustyön suunnitteluvaiheessa voimalaskelman, jolla yritin havainnollistaa sopivaa vastausmäärää tutkimukselle. Olin alustavasti hahmotellut, että kysyn tutkimuksessa ainakin mielipidettä sopivasta universaalin perustulon määrästä ja sen kannustavuudesta työllistymään. Voimalaskelmassa oli siten luonnollista käyttää arvioitua perustulon sopivaa määrää. Otin pienen FFF-otoksen (Friends, Family and Fools), jonka avulla sain selville, että saamallani keskihajonnalla tarvitsen noin 50 vastausta, jotta saan keskivirheen haluamalleni tasolle (50 euroa). Oletin kuitenkin, että todellisuudessa keskihajonta olisi testiotostani suurempi ja lisäksi halusin yksinkertaisesti enemmän dataa kuin vain 50 vastaajalta. Asetin siis tavoitteekseni 200 vastausta.

Kyselytutkimuksen hidasteeksi muodostui kuitenkin koronavirus. Suomen hallituksen toimenpiteet sekä yleinen pelko taudin suhteen ajoivat pohtimaan uudestaan tutkimuksen järjestämistä. Päätin, että suoritan kyselytutkimuksen edes jossain muodossa, sillä se on olennainen osa tutkimustyötäni. Päädyin valitsemaan verkkokyselyn, mutta mahdollisimman satunnainen otos vaikutti liian haastavalta toteutettavaksi verkon kautta, joten annoin sen suhteen periksi. Päätin, että jaan verkkokyselyäni Facebook-profiilini kautta kavereilleni. Lisäksi jakaisin naapureilleni postiluukusta

pyynnön vastata verkkokyselyyni. Minulla on Facebook-kavereita noin 600 ja taloyhtiössäni on yhteensä 53 asuntoa, joten asetin minimitavoitteeksi 50 vastausta ja 100 vastaukseen olisin todella tyytyväinen. Tällä tavalla tosin vastaajat keskittyvät pitkälti nuoriin aikuisiin sekä 00810-postinumeralueella asuviin ihmisiin, mikä heikentää tutkimustulosten yleistämistä perusjoukkoon.

3.3.2 Kyselylomake

Tutkimustyön edetessä ja teoriaan tutustuessani sain hahmoteltua lopulliset kysymykset kyselytutkimukseeni. Mielestäni johdannossa esitetyt tutkimuskysymykset huomioiden oli olennaista kysyä vastaajien mielipidettä universaalin perustulon sopivasta määrästä. Lisäksi halusin hankkia universaalin perustulon kannustavuudesta dataa, joten päätin kysyä arviota sekä sen kannustavuudesta omaan työllistymiseen että yleiseen työllistymiseen. Näin ollen voisin tutkia alaluvussa 2.4 esitettyä väitettä, että ihminen on taipuvainen olettamaan, että on itse ahkerampi kuin muut.

Päätin, että kysymystä universaalin perustulon sopivasta määrästä pitäisi hieman taustoittaa, jotta vastaaja osaisi vastata siihen mahdollisimman hyvin, sillä kysymys ei ole ollenkaan yksinkertainen. Kysymyksen yhteydessä avattiin siis universaaliuden määritelmä sekä kerrottiin mielestäni mahdollisimman tehokkaasti toimeentuloturvan tärkeimmistä osa-alueista. Kyselylomake on liitteenä 1.

Kysymyksiin universaalin perustulon kannustavuudesta piti hankkia jokin kiinteä määrä, jonka kannustinvaikutuksia kaikki vastaajat vertaavat nykytilanteeseen. Vastaukset eivät siis olisi olleet yhtä johdonmukaisia, jos jokainen olisi esimerkiksi verrannut kannustinvaikutuksia itse raportoimaansa sopivaan universaaliin perustulon määrään. Loogiseksi määräksi muodostui alaluvussa 3.2 esitelty vuoden 2017 kustannusneutraali universaalin perustulon määrä eli 831 euroa kuukaudessa.

Suhtauduin kyselylomakkeen muotoiluun hyvin kriittisesti, koska omasta mielestäni sen epäonnistumisella voidaan tuottaa harhaisia tuloksia. Rytmitin kyselylomaketta sivunvaihdolla, joiden tarkoitus oli ehkäistä vastaajan ankkuroitumista mahdollisimman paljon. Ensimmäisellä sivulla kysyttiin vain ikää ja sukupuolta sekä universaalin perustulon sopivaa määrää. Seuraavalla sivulla paljastettiin vuoden 2017 kustannusneutraali universaalin perustulon määrä, jotta vastaaja ei ankkuroituisi siihen aiemmin. Lisäksi toisella sivulla kysyttiin sen vaikutusta henkilökohtaiseen työllistymisen kannustimiin ja kolmannella sivulla fokus oli pelkästään yleisessä työllisyysvaikutuksessa. Näin ollen vastaaja keskittyisi kysymyksiin mahdollisimman itsenäisinä. Vasta viimeisellä sivulla kysyttiin vastaajan bruttotuotannontekijätuloja, jotta ne eivät muodostaisi minkäänlaista ankkuria kyselyssä.

Tutkimuksessa kysyttiin siis demografisia tietoja eli sukupuolta, ikää ja bruttotuotannontekijätuloja. Niiden avulla on mahdollista ajaa sopivasta universaalin perustulon määrästä regressioita. Sukupuolitietoa kerättäessä ei annettu selkeyden vuoksi muita vastausvaihtoehtoja kuin mies ja nainen. Ikä jaettiin kuuteen eri kategoriaan, jotka ovat 10 vuoden mittaisia (pl. nuorin ja vanhin ryhmä). Bruttotuotannontekijätulot jaettiin viiteen kategoriaan vuoden 2018 tulokymmenysten avulla (Tilastokeskus 2020b). Tuotannontekijätulojen kategoriat eivät noudata tarkasti tulokymmenyksiä, vaan niitä on pyöristetty ja jaettu mielekkäisiin tuloväleihin selkeyden vuoksi.

3.3.3 Vastaukset kyselytutkimukseen

Kyselytutkimukseen vastasi 134 henkilöä, mikä ylitti asettamani tavoitteet verkkokyselylle. Kysely avattiin vastaajien toimesta 315 kertaa ja vastaaminen aloitettiin 147 kertaa. Näin ollen noin 47 % kyselylinkin avanneista aloitti vastaamisen ja heistä taas noin 91 % suoritti kyselyn loppuun asti. Olen melko tyytyväinen lukuihin, mutta 47 prosentin vastaamisen aloittamisen todennäköisyys osoittaa, että kyselylomakkeen ensimmäinen sivu ei ollut kovin houkutteleva vastausten kannalta. Luultavasti syynä on ollut vaikea kysymys universaalin perustulon määrästä sekä sen muotoilusta.

Lopullisista vastauksista noin 65 prosenttia tuli miehiltä ja loput naisilta. Sukupuolijakauma oli aluksi edellä mainittua miespainoisempi, mutta keskusteltuani ohimennen asiasta terveysalalla toimivan ystäväni kanssa, sain kyselyni linkin jakeluun muutamalle naispainotteiselle ryhmälle WhatsAppin kautta. Se ei kuitenkaan riittänyt kompensoimaan Facebook-kavereideni miespainotteisuutta, joten sukupuolijakauma ei edusta kovin hyvin tutkimuksen perusjoukkoa.

Suurin otoksen eroavaisuus perusjoukosta on ikäjakauman suhteen, sillä noin kaksi kolmesta vastaajasta on alle 30-vuotiaita. Kategoriat yli kolmekymmenvuotiaiden osalta laskevat prosenttiosuudeltaan kaikista vastaajista hyvin lineaarisesti iän mukaan. Kolmekymppisiä vastaajia on noin 10 prosenttia, kun taas kuusikymppisten prosenttiosuus on noin 7 prosenttia. Ainoastaan yksi yli seitsemänkymmentä vuotta oleva henkilö vastasi kyselyyn.

Bruttotuotannontekijätulojen mukaan kyselytutkimuksen otanta on mitatuista demografisista tekijöistä luultavasti lähimpänä mahdollista satunnaisotantaa. Kyselytutkimukseen vastanneissa korostuvat kuitenkin suurituloiset. Näin ollen pienempituloisten prosenttiosuus kaikista vastaajista on suhteellisen pieni. Taulukko 3 havainnollistaa vastausten jakautumista tulojen suhteen.

Taulukko 3. Kyselytutkimukseen vastanneiden jakautuminen määriteltujen tuloluokkien mukaan

Tuloluokka	Vastaajia	Prosenttiosuus
0-750 euroa	11	8,2 %
750-1500 euroa	16	11,9 %
1500-2500 euroa	31	23,1 %
2500-4000 euroa	46	34,3 %
4000+ euroa	30	22,4 %
Yhteensä	134	100,0 %

Lisäksi on huomionarvoista, että vastaukset jakautuivat ajallisesti tasaisesti ja vastausten määrä noudattaa ajallisesti tarkasteltuna logaritmisen funktion muotoa eli vastausten joukossa tuskin on useampia pilailuvastauksia, vaikkakin mahdollisuus yksittäisille verkkokyselyille tyypillisille pilailuvastauksille on mahdollista.

3.3.4 Kyselytutkimuksen tulokset kannustinvaikutuksista

Kyselytutkimuksessa siis kysyttiin vuoden 2017 kustannusneutraalin perustulon määrän (831 euroa per kk) vaikutusta henkilökohtaiseen työllistymisen kannustimiin sekä yleiseen työllistymiseen. Tutkimuksen mukaan 831 euron universaali perustulo vaikuttaisi vastaajien työllistymiseen kannustavasti, sillä noin 42 prosenttia vastaajista arvioi sen kannustavan heitä työllistymään nykyistä enemmän. Lisäksi noin 43 prosenttia ei arvioi 831 euron universaalin perustulon vaikuttavan heidän työllistymisensä kannustimiin, joten heikentyneet työllistymisen kannustimet ovat selvässä vähemmistössä. Luvut on esitetty tarkemmin taulukossa 4.

Taulukko 4. Kyselytutkimukseen vastanneiden arviot 831 euron universaalin perustulon kannustinvaikutuksista henkilökohtaiseen ja yleiseen työllistymiseen

Vaikutus	Henkilökohtainen työllistyminen		Yleinen työllistyminen	
Kannustaa enemmän	56	41,8 %	63	47,0 %
Ei vaikutusta	57	42,5 %	22	16,4 %
Kannustaa vähemmän	21	15,7 %	49	36,6 %
Yhteensä	134	100,0 %	134	100,0 %

Tutkimuksen perusteella vaikuttaisi olevan merkitystä kysytäänkö universaalin perustulon kannustinvaikutuksia henkilökohtaisella vai yleisellä tasolla, sillä jopa noin 37 prosenttia vastaajista arvioi 831 euron universaalin perustulon heikentävän yleisesti työllistymisen kannustinvaikutuksia, mikä on huomattavasti suurempi osuus kuin henkilökohtaisella tasolla. Myös suurempi osa vastaajista (noin 5 prosenttiyksikköä) arvioi universaalin perustulon kannustavan työllistymään yleisesti

enemmän kuin henkilökohtaisesti. On siis huomionarvoista, miten kysymyksen siirtäminen henkilökohtaiselta tasolta yleiselle tasolle siirtää vastauksia pois neutraalilta tasolta.

Tutkin siten tilastollisesti, ovatko ihmisten arviot omasta ja yleisestä työllistymisen kannustinvaikutusten tasosta erilaiset. Testausta varten loin muuttujat, jotka saavat arvon 1, jos arvioi, että perustulo kannustaa työllistymään nykyistä enemmän. Mikäli arvioi, että perustulo kannustaa työllistymään nykyistä vähemmän, muuttujan arvo on -1. Neutraalin vastauksen arvo on nolla.

Keskiarvo muuttujalle Self on noin 0,26 ja muuttujalle Others noin 0,10. Keskiarvot heijastavat hyvin aiemmin esille tuotuja eroja henkilökohtaisen ja yleisen arvioinnin välillä. Keskiarvojen eron testaamista varten suoritettua parittaisen kahden otoksen t-testin P-arvo on kaksisuuntaisessa testissä 0,025. Voidaan siis sanoa, että tutkimuksen mukaan keskiarvojen välillä on eroa tilastollisesti melkein merkitsevällä tasolla. Mielestäni teoria ei antanut tarpeeksi vakuuttavaa näyttöä, jotta testin olisi voinut suorittaa yksisuuntaisena ja lisäksi tulos olisi silti pysynyt samassa merkitsevyyden kategoriassa (vaikka toki P-arvo olisi puolittunut). Huomautan, että otos ei kuitenkaan ole satunnaisotos perusjoukosta, mikä heikentää tuloksen yleistämistä koskemaan koko perusjoukkoa.

3.3.5 Kyselytutkimuksen tulokset universaalin perustulon sopivasta määrästä

Pikainen silmäily kyselytutkimukseen vastanneiden arvioista universaalin perustulon sopivasta määrästä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä minimiarvo arviolle oli nolla ja maksimiarvo 4 500 euroa. Nolla euroa oleva universaali perustulo siis tarkoittaisi, että Suomen koko toimeentuloturva lakkautettaisiin eli esimerkiksi vammaisia ihmisiä ei enää tuettaisi ollenkaan rahallisesti. Toisaalta arvio 4 500 euron universaalista perustulosta on absurdi, koska sen myötä universaalin perustulon rahallinen määrä vastaisi yllättävän tarkasti Suomen koko bruttokansantuotetta.

Mahdollinen syy huomattavasti poikkeaville arvoille voi olla, ettei verkkokyselyn luonteen takia ollut mahdollista selventää vastaajalle, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Lisäksi perustulon mainitseminen kyselylinkkiä jakaessa on voinut houkutella perustuloa ehdottomasti kannattavia tai vastustavia vastaamaan kyselyyn. Kysymyksenasettelu on voinut myös johtaa osittain pois realismista, sillä kysymyksenä oli sopiva eikä realistinen universaalin perustulon määrä.

Päätin pienen pohdinnan jälkeen jatkaa tutkimusta sekä kaikilla arvioilla että otoksella, josta on radikaaleimmat arviot rajattu pois. Otoksen rajaamisen syyt ovat taloudellisia ja tilastollisia. Vuonna 2017 julkisyhteisöjen menot olivat Suomessa 121,3 miljardia euroa (Tilastokeskus 2019), joten jos kaikki julkisyhteisöjen menot olisi jaettu vuonna 2017 universaalina perustulona Suomen yli 18-

vuotiaalle väestölle, kuukausittainen universaali perustulo olisi ollut noin 2 250 euroa. Päädyin sitten rajaamaan pois vaihtoehtoisesta analyysistä kaksi nolla-arviota sekä 13 arviota, jotka olivat yli 2 000 euroa sekä yhdeksän 2 000 euron arviota. Tilastotieteellisesti on myös olennaista, että regressioanalyysissä on otettu huomioon huomattavasti poikkeavat havainnot. Tässä tapauksessa ne on siis poistettu vaihtoehtoisesta analyysistä.

Vaihtoehtoisessa analyysissä minimiarvio sopivalle universaalille perustulolle on 200 euroa ja maksimiarvio on 1 800 euroa (alkuperäisessä siis 0 ja 4 500 euroa). Vastausten rajaaminen pienentää vaihtoehtoisen analyysin keskihajonnan 324 euroon, kun se alkuperäisessä on 704 euroa. Myös keskiarvo muuttuu, sillä alkuperäisessä analyysissä se on 1 280 euroa ja vaihtoehtoisessa noin 1 050 euroa. Vaihtoehtoisen analyysin mediaaniarvio on 1 000 euroa ja alkuperäisen 1 050 euroa.

Regressioanalyysin tulos sukupuolen suhteen vaihtelee alkuperäisen aineiston ja rajatun aineiston välillä huomattavasti miesten osalta. Syynä on, että 24 poisrajatusta vastauksesta 22 oli miesten antamia. Koko aineistossa miesten keskiarvo on 1 353 euroa, kun taas rajatussa aineistossa se on 1 013 euroa. Naisten keskiarvo alkuperäisessä aineistossa on 1 144 euroa ja se laskee kahden vastauksen rajaamisen myötä 1 102 euroon. Alkuperäisen aineiston regressiossa sukupuolten ero on suurempi (209 euroa) ja regressiossa sukupuolen kertoimen P-arvo on 0,10. Rajatussa aineistossa keskiarvojen ero laskee 89 euroon ja samalla kertoimen P-arvo kasvaa arvoon 0,16. Kumpikaan kertoimista ei ole siis tilastollisesti edes melkein merkitsevä.

Regressioanalyysin tulos vaihtelee paljon aineistojen välillä myös iän vaikutusta tarkasteltaessa. Alkuperäisen aineiston regressiossa iän kerroin saa arvon 4,50 ja sen P-arvo on todella suuri (0,92). Alkuperäisen aineiston mukaan iällä ei siis olisi melkein mitään merkitystä arvioon sopivasta universaalien perustulon määrästä. Rajatun aineiston regressio kuitenkin tuottaa olennaisesti erilaisen tuloksen, sillä iän kertoimeksi muodostuu noin 20 eli jokainen noin 10 lisävuotta iässä nostaa keskimäärin arviota sopivasta universaalien perustulon määrästä parilla kymppillä. Lisäksi kertoimen P-arvo paranee huomattavasti arvoon 0,39. Se on kuitenkin kaukana merkitsevyystasoista.

Myös tulojen suhteen aineistojen regressiotulokset ovat hieman erilaisia. Alkuperäisen aineiston regressioanalyysissä tuloluokan kerroin on 82 ja P-arvo on 0,11. Myös rajatun aineiston regressiossa tulojen kasvu nostaa keskimäärin sopivana pidettyä universaalien perustulon määrää, sillä tuloluokan kerroin on noin 12. P-arvo on kuitenkin rajatun aineiston regressiossa huono eli 0,63. Aineistojen välinen ero johtuu suurituloisten varsin suuresta suhteellisesta osuudesta epärealistissa vastauksissa. Toisaalta myös rajattu aineisto vaikuttaisi viittaavan, että suurituloiset pitävät keskimäärin suurempaa universaalia perustuloa sopivana verrattuna pienempituloisiin. Tuloluokan kerroin on kuitenkin melko pieni ja P-arvo hyvin suuri.

4 Pohdinta

Tutkimustyön viimeisessä luvussa työ vedetään kompaktisti yhteen. Ensiksi kerrataan tutkimuksen tärkeimmät tulokset kumpaankin 1.1 alaluvussa esitettyyn tutkimuskysymykseen. Tukena käytetään tutkimustyön teoriaa sekä tutkimustuloksia. Sen jälkeen esitellään tutkimustyön perusteella tehtävät johtopäätökset ja niitä verrataan tutkimustyön alussa esitettyihin hypoteeseihin. Lopuksi esitetään arvio omasta prosessista sekä muutama tutkimuksen myötä esille noussut jatkokysymys.

4.1 Tulokset

Tutkimustyöni antaa osviittaa, millaisia arvioita suomalaisilla yleensä on universaaliin perustuloon liittyen. Valitettavasti otokseni keskittyi pitkälti nuoriin aikuisiin sekä ennen kaikkea pääkaupunkiseutulaisiin, joten tulokset ovat varmasti hieman harhaisia perusjoukon suhteen. Valikoituvuudesta huolimatta tuloksista voi tehdä varovaisesti suuntaa antavia johtopäätöksiä.

Kyselytutkimuksen vastausten perusteella 831 euron perustulo lisäisi keskimäärin henkilökohtaisia kannustimia työllistyä. Vaikutus ei tutkimuksen mukaan olisi kuitenkaan kovin suuri, sillä lähes yhtä suuri osa vastasi, ettei 831 euron universaali perustulo vaikuttaisi heidän kannustimiinsa työllistyä. Selkeään vähemmistöön jäivät henkilöt, joiden työllistymisen kannustimia perustulo heikentäisi.

Kyselytutkimus kuitenkin näyttäisi vahvistavan käsitystä, että ihminen pitää itseään ahkerampana kuin muita keskimäärin. Keskimääräinen arvio 831 euron universaalin perustulon vaikutuksesta henkilökohtaisiin työllistymisen kannustimiin erosi keskimääräisestä yleisten työllistymisen kannustinvaikutusten arviosta tilastollisesti melkein merkitsevästi. Vaikka otos ei ole satunnainen, tuloksen pieni P-arvo vahvistaa sen yleistämistä perusjoukkoon.

Universaalin perustulon yleisiä työllistymisen kannustinvaikutuksia on kuitenkin haastavaa arvioida kokonaisvaltaisesti, sillä työllistymiseen vaikuttavat useat eri asiat. Esimerkiksi lopullinen perustulon määrä vaikuttaa työllistymisen kannustimiin, koska liian pieni perustulo ohjaisi ottamaan vastaan melkein mitä tahansa työtä, kun taas liian suuri perustulo ohjaisi tulovaikutuksen kautta työn tarjonnan laskuun. Myös tyypillisesti perustulouudistukseen liitettävä tuloverouudistus voisi kokonaisuudessaan joko lisätä tai vähentää keskimääräisiä työllistymisen kannustimia. Taulukko 5 koostuu olennaisimpia universaalin perustulon työllistymisen kannustinvaikutuksia, joita on käsitelty tarkemmin alaluvussa 2.4.

Taulukko 5. Universaalin perustulon työllistymisen kannustinvaikutuksia jaoteltuna kannustavuuden perusteella

Kannustaa työllistymään	Ei kannusta työllistymään
Perustulo on liian pieni	Perustulo on liian suuri
Tuloverouudistus laskee olennaisesti verotusta	Tuloverouudistus nostaa olennaisesti verotusta
Kannustinloukkujen poistuminen	Työllistyminen työmarkkinoiden ulkopuolelle (esim. kotityöt)
Ei kannusta työllistymään harmaaseen talouteen	
Turvallisempaa ryhtyä yrittäjäksi	

Kyselytutkimuksen vastauksista muodostetun realistisen aineiston perusteella keskiarvo universaalin perustulon sopivasta määrästä on 1 050 euroa ja mediaaniarvio on 1 000 euroa. Tulos on erittäin hyvin linjassa Taloustutkimus Oy:n vuonna 2015 suorittaman noin tuhannen vastaajan kyselytutkimuksen kanssa, jossa perustulon sopivana määränä pidettiin 1 000 euroa (Airio ym. 2015). Syy 50 euroa suuremmalle keskiarvolle voi olla pääkaupunkiseutulaisten korostuneisuus otannassa verrattuna Taloustutkimus Oy:n satunnaisotokseen, koska heidän asumiskustannuksensa ovat muuta maata suuremmat. 50 euroa on kuitenkin vain 5 prosentin lisäys, joten sen taustalla voisi olla myös esimerkiksi inflaatio tai koronaviruksen aiheuttama tilapäinen huolestuneisuus.

Tutkimus antaa aihetta olettaa, että miesten ja naisten keskimääräinen arvio universaalin perustulon sopivasta määrästä on erisuuruinen, vaikka tulos ei ole tilastollisesti merkitsevää. Rajatun aineiston regressiossa naisten arvio sopivasta universaalin perustulon määrästä on keskimäärin 89 euroa suurempi verrattuna miehiin ja sukupuolen kertoimen P-arvo on 0,16. Tutkimus viittaisi, että keskimäärin naisten mielestä sopiva määrä universaalille perustulolle on miesten arviota suurempi.

Tutkimuksen perusteella on jonkinlaisia viitteitä, että ikä voisi nostaa keskimäärin arviota sopivasta universaalin perustulon määrästä. Regressioanalyysin perusteella jokainen 10 lisävuotta iässä nostaa keskimäärin sopivana koettua universaalin perustulon määrää noin 20 eurolla. Aineistosta muodostetun regressioanalyysin kerroin iälle on kuitenkin merkitsevyydeltään heikko, joten tulkin-
taa on käytettävä varoen. Muistutan myös, että kyselytutkimuksen otos edusti heikoiten perusjoukkoa nimenomaan iän suhteen, sillä kaksi kolmesta vastaajasta oli alle 30-vuotiaita.

Tutkimuksen aineiston perusteella vaikuttaisi siltä, että suurituloiset ovat tottuneet elintasoonsa ja haluavat säilyttää sen, sillä suurin osa erittäin suurista arvioista universaalin perustulon sopivasta määrästä oli nimenomaan suurituloisilta. Lisäksi myös rajatun aineiston regressioanalyysi viittaisi, että tulojen kasvaessa arvio sopivasta universaalin perustulon määrästä kasvaa. Tuloksen merkitsevyys on kuitenkin huono, joten pelkästään sen perusteella ei voida sanoa, että keskimäärin pienituloiset kokevat pärjäävän pienemmällä universaalilla perustulolla kuin suurituloiset. Voi siis olla, ettei tuloilla välttämättä ole niin väliä arvioitaessa sopivaa universaalin perustulon määrää.

4.2 Johtopäätökset

Tutkimustyön ensimmäinen tutkimuskysymys on, että millaisia kannustinvaikutuksia universaalilla perustulolla olisi Suomessa. Kysymys on hyvin monitahoinen, mutta suoritetun kyselytutkimuksen perusteella vuoden 2017 kustannusneutraali universaali perustulo (831 euroa kuukaudessa) luultavasti kannustaisi ihmisiä työllistymään hieman nykyistä enemmän. Mikäli universaali perustulo olisi kuitenkin kustannusneutraalia määrää suurempi, olisi se hyvin todennäköisesti epäkannustavampi verrattuna kustannusneutraaliin tasoon. Epäkannustavuus johtuisi sekä tulovaikutuksesta että universaalien perustulon rahoittamiseksi kiristettävästä verotuksesta.

Vuoden 2017 toimeentuloturvan mahdollistama universaali perustulo yllätti suuruudellaan ainakin tutkijan. 831 euroa kuukaudessa jää kuitenkin kyselytutkimukseni määrittelemästä sopivan määrän keskiarvosta yli 200 euroa. Mediaani- tai keskiarvotulosta käyttäen sopiva universaalien perustulon määrä olisi noin 20-25 prosenttia suurempi verrattuna vuoden 2017 kustannusneutraaliin määrään. Vertailukohtana universaalien perustulon sopivaan määrään voi käyttää esimerkiksi takuueläkettä, joka on vuonna 2020 noin 835 euroa kuukaudessa (Kela 2020a). Takuueläkkeen lisäksi voi saada kuitenkin esimerkiksi yleistä asumistukea, mikä antaisi tukea näkemykselle, että 831 euron universaali perustulo ei ole sopiva määrä.

Universaali perustulo ei siis huomioi yksilöllisiä tarpeita. Kauhuskenaariona voidaan puhua esimerkiksi Helsingin Eirassa vuokralla asuvasta kahden lapsen yksinhuoltajaäidistä, joka ei elämäntilanteensa vuoksi pysty tekemään töitä. Hän tuskin pärjäisi 831 eurolla kuukaudessa. Näin ollen universaali perustulo luultavasti ohjaisi tarvittaessa muuttamaan halvemman hintatason perässä sekä sopeuttamaan omia kustannuksia omaan elämäntilanteeseen. Keskusteltaessa hintatason eroista eri puolella Suomea tai esimerkiksi kahden hengen kotitalouksien hyödyistä universaalista perustulosta verrattuna yhden hengen kotitalouksiin astutaan kuitenkin hyvin poliittiselle maaperälle, mikä ei ole tässä yhteydessä olennaista. Poliittisesti vuoden 2017 mahdollistama kustannusneutraali universaali perustulo tuskin riittäisi korvaamaan toimeentuloturvaamme nykyisessä kulttuurisamme, jossa yhteiskunta pitää ensisijaisesti huolta heikoimmista eikä esimerkiksi perhe tai suku.

Kustannusneutraali universaali perustulo, muuttamatta sen rahoitusta, siis luultavasti kannustaisi ihmisiä työllistymään nykyistä enemmän, mikä kumoaa 1.1 alaluvussa esittämäni hypoteesin. Olennaista on kuitenkin huomioida, onko kustannusneutraali määrä realistinen tapa korvata kaikki toimeentuloturva. Toinen hypoteesini oli, että kustannusneutraali universaali perustulo ei ole realistinen tapa korvata kaikkea toimeentuloturvaa Suomessa muuttamatta sen rahoitusta. Vaikuttaisi, että hypoteesini pitää paikkansa. Lisäksi mitä suuremmaksi universaali perustulo asetetaan, sitä todennäköisemmin hypoteesini sen kannustavuudesta pitää paikkansa, kun työllistymisen

kannustinvaikutukset eivät ole enää niin positiivisia. Liian suuren universaalin tapauksessa hypoteesini kumoutuu myös, kun työllistymisen kannustinvaikutukset ovat enimmäkseen negatiivisia.

4.3 Arvio omasta tutkimuksesta ja jatkokysymykset

Mielestäni tutkimustyö on lähtökohdat huomioiden tehty laadukkaasti. Työtä olisi voinut kuitenkin kehittää vielä muutamasta näkökulmasta. Esimerkiksi teoriaa olisi voinut haalia vielä lisää, jos siihen olisi ollut valmis käyttämään huomattavasti lisää aikaa. Kävin suurimman osan ilmeisistä suoraan perustulosta käsittelevistä lähteistä läpi, mutta lisätietoa olisi voinut saada esimerkiksi etsimällä lähteitä negatiivisen tuloveron tai kansalaispalkan kautta. Lisäksi työllistymisen kannustinvaikutuksista olisi voinut löytää lisää tietoa, mutta se olisi vaatinut paljon yleisempää etsintää. Myös perustulokokeiluista olisi voinut saada lisätietoa, mutta harva kokeilu tuntui työn kannalta olennaiselta.

Kyselytutkimukseen liittyen olisi voinut tehdä enemmän töitä, jotta olisi saavuttanut enemmän satunnaisotosta muistuttavan otoksen sekä enemmän dataa. Olosuhteet huomioiden olen kuitenkin itse tyytyväinen kyselytutkimukseen. Kyselytutkimuksessa olisi silti voinut hioa paria yksityiskohtaa. Ensinnäkin kyselytutkimuksen universaalin perustulon arviokysymykseen olisi voinut sisällyttää jottenkin realistisuuden näkökulman. Toteutusvaihtoehtoja olisivat voineet olla esimerkiksi realistisuuden korostaminen sanallisesti sopivan määrän rinnalla tai järkevän vaihteluvälin antaminen. Toiseksi bruttotuotantoteijätulojen toimimista tulojen mittarina olisi voinut pohtia tarkemmin, sillä eläkkeet eivät kuulu niihin. Onneksi vain yksi vastaaja oli yli 70-vuotias, joten tällä kertaa bruttotuotantoteijätulot toimivat ihan hyvin tulojen mittarina ilman tarvetta muokkaamiselle.

Tutkimustyön perusteella herää muutamia jatkokysymyksiä. Arviota universaalin perustulon sopivasta määrästä verrattuna demografisiin tekijöihin voisi tutkia vielä perusteellisemmin eli suuremmalla otoksella, joka muistuttaisi myös paremmin satunnaisotosta. Näin ollen olisi mahdollista saada luotettavampaa tietoa sukupuolen, iän ja tulojen vaikutuksesta sopivana koettuun universaalin perustulon määrään. Tutkimus osoitti myös, että sopivana pidetty perustulon määrä olisi likimain tuhat euroa, mikä osoittaa, että alaluvussa 2.6 esitelty Suomen perustulokokeilu toteutettiin aivan liian pienellä perustulolla. Jotta perustulokokeilusta saataisiin mahdollisimman relevanttia dataa, on kokeilun asetelman oltava mahdollisimman realistinen. Universaalin perustulon realistisemman määrän lisäksi myös kokeiluun osallistujien pitäisi realistisemmin vastata perusjoukkoa, sillä Suomen perustulokokeilussa valittiin vain tietyntä ajankohtana työttömänä olleita. Lisäksi perustulokokeilun ajallinen pidentäminen parantaisi tulosten luotettavuutta. Perustulokokeilut ovat äärimmäisen tärkeitä, jotta voidaan tutkia universaalin perustulon työllistymisen kannustinvaikutuksia todellisuudessa, eikä vain keskustella asiasta teoreettiselta pohjalta.

Liite 1: Kyselylomake

Sukupuoli

☐ Mies   ☐ Nainen

Ikä

☐ 18-29   ☐ 30-39   ☐ 40-49   ☐ 50-59   ☐ 60-69   ☐ 70+

Kysymys 1

Mikä on mielestäsi sopiva kuukausittainen universaalin(=jokaiselle sama) perustulon nettomäärä, jolla korvattaisiin kaikki tämänhetkinen toimeentuloturva Suomessa?

(Sosiaaliturva koostuu palveluista sekä toimeentuloturvasta)

(Rahallisesti suurimpia toimeentuloturvia ovat vanhuuseläkkeet, työkyvyttömyyseläkkeet, ansiopäiväraha, asumistuki, työmarkkinatuki, perhe-eläkkeet, lapsilisät ja sairausajan palkka)

_____ euroa

Sivunvaihto

Kysymys 2

Vuonna 2017 kustannusneutraali perustulo kuukaudessa olisi ollut 831 euroa, muuttamatta sosiaaliturvan rahoitusta.

Jos saisit kuukausittain Suomen muun yli 18-vuotiaan väestön tavoin 831 euroa kuukausittaista perustuloa,

- ☐ se kannustaisi sinua työllistymään nykyistä enemmän
- ☐ se kannustaisi sinua työllistymään nykyistä vähemmän
- ☐ se ei vaikuttaisi työllistymisesi kannustimiin

Sivunvaihto

Kysymys 3

Jatkoa edelliseen kysymykseen:

Jos Suomen yli 18-vuotias väestö saisi 831 euroa kuukausittaista perustuloa,

- ☐ se kannustaisi keskimäärin ihmisiä työllistymään nykyistä enemmän
- ☐ se kannustaisi keskimäärin ihmisiä työllistymään nykyistä vähemmän
- ☐ se ei vaikuttaisi merkittävästi keskimääräiseen työllistymiseen

Sivunvaihto

Tulot

Tällä hetkellä tulosi (palkka-, omaisuus- ja yrittäjätulot) ovat bruttona keskimäärin kuukausittain:

- ☐ 0-750 euroa
- ☐ 750-1500 euroa
- ☐ 1500-2500 euroa
- ☐ 2500-4000 euroa
- ☐ 4000+ euroa

Lähteet

Airio, I., Kangas, O., Koskenvuo, K. & Laatu, M. 2015. Kansa kannattaa perustuloa 1/3: Perustulolla suuri kannatus. Luettavissa: <http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/2759>. Luettu: 23.2.2020.

Alston, P. 2017. Universal Basic Income as a Social Rights-Based Antidote to Growing Economic Insecurity. The Future of Social Rights (Cambridge University Press, Forthcoming); NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 17-51. Luettavissa: <https://ssrn.com/abstract=3079907>. Luettu 1.2.2020.

Burtless, G. 2018. The work response to a guaranteed income: A survey of experimental evidence. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/5026993_The_work_response_to_a_guaranteed_income_a_survey_of_experimental_evidence. Luettu: 17.2.2020.

Forss, M., Kanerva, M. & Kanninen, O. 2016. Mitä voimme oppia maailmalla järjestetyistä perusturvaan liittyvistä kokeista? Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161311>. Luettu: 17.2.2020.

Hanna, R. & Olken, B. A. 2018. Universal basic incomes versus targeted transfers: Anti-poverty programs in developing countries. The Journal of Economic Perspectives, 32 (4), 201-226. Luettavissa: <https://search.proquest.com/docview/2127909114?accountid=27468>. Luettu: 24.1.2020.

Honkanen, P., Soininvaara, O. & Ylikahri, V. 2007. Perustulo: kohti toimivaa perusturvaa. Vihreä Sivistysliitto ry. Helsinki.

Kajanoja, J. 2012. Miten perustulo muokkaisi sosiaalipolitiikkaa? Teoksessa Perustulon aika, toimittanut Perkiö, J. & Suopanki, K. Into Kustannus Oy. Helsinki.

Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M. & Ylikännö, M. 2019. Perustulon työllisyys- ja hyvinvointivaikutukset. Alustavia tuloksia Suomen perustulokokeilusta 2017-2018. Luettavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161360>. Luettu: 23.2.2020.

Kela. 2016. Perustulokokeilu 2017-2018. Luettavissa: https://www.kela.fi/documents/10180/3611332/Kela_PERUSTULOKOKEILU_A4.pdf/7435f734-0261-41c5-b02e-e2c8f88b85c1. Luettu: 23.2.2020.

Kela. 2019a. Perustulokokeilu. Luettavissa: <https://www.kela.fi/perustulokokeilu>. Luettu: 6.2.2020.

Kela. 2019b. Suomen sosiaaliturva. Luettavissa: <https://www.kela.fi/suomen-sosiaaliturva>. Luettu: 2.2.2020.

Kela. 2019c. Tilasto opintotuesta. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen maksetut tuet. Luettavissa: <https://www.kela.fi/tilastot-aiheittain/opintotuki>. Luettu: 5.3.2020.

Kela. 2019d. Tilasto opintotuesta. Opintotuen saajat ja maksetut tuet. Luettavissa: <https://www.kela.fi/tilastot-aiheittain/opintotuki>. Luettu: 5.3.2020.

Kela. 2020a. Takuueläke. Luettavissa: <https://www.kela.fi/takuuelake>. Luettu: 22.4.2020.

Kela. 2020b. Yksityisen hoidon tuki. Luettavissa: <https://www.kela.fi/yksityisen-hoidon-tuki>. Luettu: 5.3.2020.

Koistinen, P. Kurvinen, A. & Luoma-Halkola, H. 2016. Perustulon työllisyysvaikutukset: asiantuntijahaastatteluihin ja verrannollisiin esimerkkeihin perustuva arvio. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161312>. Luettu: 22.2.2020.

Kärkkäinen, O. 2012. Perustulon vaikutukset työn kannustimiin. Luettavissa: <https://puheen-vuoro.uusisuomi.fi/ollikarkkainen/97551-perustulon-vaikutukset-tyonteon-kannustimiin/>. Luettu: 22.2.2020.

Levin-Waldman, O. M. 2018. The Inevitability of a Universal Basic Income. *Challenge*, 61 (2), 133–155. Luettavissa: <http://dx.doi.org.libproxy.aalto.fi/10.1080/05775132.2018.1454382>. Luettu: 24.1.2020.

McGahey, R. 2016. Universal Basic Income and the Welfare State. Luettavissa: <https://ssrn.com/abstract=2863954>. Luettu 24.1.2020.

Perkiö, J. 2016. Suomalainen perustulokeskustelu ja mallit. Luettavissa: <http://hdl.handle.net/10138/159369>. Luettu 17.2.2020.

Perkiö, J. 2017. OECD ja perustulon ongelmat. Luettavissa: <http://blogi.kansanelakelaitos.fi/arkisto/3988>. Luettu: 23.2.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019a. Omaishoito. Luettavissa: <https://stm.fi/omaishoito>. Luettu: 4.2.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019b. Palvelujen menot ja rahoitus. Luettavissa: <https://stm.fi/talous-ja-toiminta/palvelujen-menot-ja-rahoitus>. Luettu: 2.2.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019c. Sosiaalimenot ja rahoitus. Luettavissa: <https://stm.fi/talous-ja-toiminta/sosiaalimenot-ja-rahoitus>. Luettu: 2.2.2020.

Standing, G. 2017. Basic Income: And How We Can Make It Happen. Penguin Books. Lontoo.

THL. 2019. Sosiaaliturvan menot ja rahoitus 2017. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/137883>. Luettu 2.2.2020.

Tilastokeskus. 2019. Sosiaaliturvan menojen kasvu hidastui vuonna 2017. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/jmete/2017/jmete_2017_2019-01-31_tie_001_fi.html. Luettu: 19.4.2020.

Tilastokeskus. 2020a. 11rd -- Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan, 1970-2018. Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rd.px/. Luettu: 5.3.2020.

Tilastokeskus. 2020b. 11wh -- Tulokymmenysten ja sadannesosien tulo-osuudet (%), keskiarvot, mediaanit ja maksimit, 1995-2018. Luettavissa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tjt__henkiloiden/statfin_tjt_pxt_11wh.px/. Luettu: 29.3.2020.

Widerquist, K. 2005. A failure to communicate: what (if anything) can we learn from the Negative Income Tax experiments? Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/222578698_A_failure_to_communicate_What_if_anything_can_we_learn_from_the_negative_income_tax_experiments. Luettu: 17.2.2020.